

آیین نامه قطب های علمی کشور

مقدمه

به استناد بند ۶ راهکارهای اجرایی فصل ۱۳ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران: "تعدادی از دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی، مراکز و مؤسسات پژوهشی به عنوان قطب و پایگاه اصلی رشته های مختلف علوم پیش بینی و راهکارهای حمایتی اداری و مالی و فنی و قانونی با هدف تبدیل آنها به مراکز پیشرفته علمی در حوزه های مختلف علوم در بلندمدت تنظیم خواهد شد" و بند ج ماده ۴۹ برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور: "سرمايه گذاري در علوم منتخب و تكيه بر ايجاد قطبهاي علمي بر اساس مزيت هاي نسبي و نيازهاي آتي کشور" و بند دال ماده ۱ قانون برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و ردیف ۳۶ بسته های اجرایی برنامه پنجم: ایجاد و توسعه قطبهای علمی و فناوری در رشته های تخصصی و حوزه های میان رشته ای به منظور پیشبرد مرزهای دانش و فناوری در کشور با بهره گیری از پتانسیل ها و مزیت های نسبی منطقه ای، "آیین آیین نامه تدوین می شود.

در این آیین نامه، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به اختصار "وزارت"، دانشگاهها و مؤسسات آموزشی و پژوهشی مورد تأیید وزارت "مؤسسه" و شورای قطب های علمی "شورا" نامیده میشود.

ماده ۱- تعریف قطب علمی

قطب علمی به گروهی از اعضای هیأت علمی در یک مؤسسه با توان علمی بالا اطلاق می شود که با برتری در یک زمینه علمی - تخصصی در علوم بنیادی یا کاربردی از طریق تمرکز و انسجام بخشیدن به فعالیت های خود در آن زمینه، بر اساس برنامه ای مشخص برای نوآوری و دستیابی به کیفیت برتر علمی در سطح ملی، منطقه ای و بین المللی و پاسخگویی به نیازهای اساسی کشور می کوشد.

ماده ۲- اهداف قطب علمی

اهداف قطب علمی عبارت است از:

- ۱-۲. مشارکت در گسترش مرزهای دانش و اعتلای موقعیت علمی کشور؛
- ۲-۲. ایجاد محیط علمی پویا و مولد علم؛
- ۳-۲. تقویت فعالیتهای علمی و فناورانه گروهی؛
- ۴-۲. تولید هدفمند دانش کاربردی برای پاسخگویی به نیازهای اساسی کشور؛
- ۵-۲. دستیابی به آخرین یافته های علمی و فناوریهای نوین در زمینه خاص؛
- ۶-۲. فراهم ساختن زمینه تربیت پژوهشگران و دانشمندان طراز اول؛
- ۷-۲. کسب مرجعیت علمی و فناوری در زمینه تخصصی خاص؛
- ۸-۲. مشاوره و تصمیم سازی در برنامه ریزی علمی و اجرایی؛

۹-۲. آینده نگری و تدوین راهبرد علمی در زمینه تخصصی مربوط؛
۱۰-۲. فراهم آوردن زمینه برای مشارکت مراکز علمی بین المللی در مسیر تولید علم و توسعه فناوری در داخل کشور؛

ماده ۳- شرایط ایجاد قطب علمی

مؤسسه می تواند در هر یک از زمینه های علمی تخصصی با شرایط زیر، گروه متقاضی تشکیل دهنده قطب علمی را به دبیرخانه معرفی کند:

۱-۳. دارا بودن حداقل ۷ نفر عضو هیأت علمی فعال در یک زمینه علمی تخصصی (تک رشته ای، میان رشته ای و چند رشته ای) به عنوان هسته قطب علمی که حداقل ۱ نفر از آنها عضو هیأت علمی خارج از مؤسسه باشد؛
تبصره ۱- در صورت عضویت افراد بیشتری خارج از مؤسسه، قطب از امتیاز بیشتری برخوردار می گردد ولی اکثریت اعضا هسته باید عضو هیأت علمی مؤسسه متقاضی باشند.

تبصره ۲- عضو هیأت علمی فعال، اعم از شاغل یا بازنشسته، به کسی اطلاق می شود که جمع امتیازات حاصل از عملکرد علمی او در ۵ سال منتهی به شروع دوره (۱۳۸۴/۱/۱ لغایت ۱۳۸۸/۲۹/۱۲ یا ۲۰۰۵/۲/۳ لغایت ۲۰۱۰/۲۰/۳)، بر اساس جدول های پیوست این آیین نامه از حد نصابی که تعیین میشود، کمتر نباشد؛
۲-۳. برخورداری از تجهیزات تحقیقاتی و آزمایشگاهی، کتابخانه و امکانات نرم افزاری و اطلاع رسانی لازم برای تحقق اهداف قطب؛

۳-۳. کسب حد نصاب امتیازات اعضا هسته، سابقه فعالیت قطب، تجهیزات تحقیقاتی و آزمایشگاهی طبق جدول های پیوست؛

۴-۳. دارا بودن برنامه ای هدفمند در یک زمینه پیشنهادی با تکیه بر نیازهای اساسی کشور و بر اساس اولویت های سند راهبردی علم و فناوری کشور با حداقل امتیاز مندرج در جدول های پیوست؛
تبصره ۱- هر عضو هیأت علمی فعال فقط میتواند عضو هسته یک قطب علمی باشد؛
تبصره ۲- پس از شروع فعالیت قطب علمی، اعضای هسته اولیه می توانند افراد دیگری را با احراز شرایط مندرج در تبصره ۱ همین ماده به عنوان عضو هسته توسط مؤسسه به دبیرخانه قطب های علمی برای بررسی و تأیید نهایی معرفی یا افرادی را برای اجرای برنامه های قطب علمی به همکاری دعوت کنند؛

ماده ۴- قلمرو فعالیت های قطب علمی

قطب علمی در اجرای برنامه مصوب خود می تواند در زمینه های زیر فعالیت کند:
۱-۴. دستیابی به آخرین یافته های علمی و فناوری، بررسی و پایش تحولات علمی و بسط روشهای تحقیق و توسعه نرم افزارهای تخصصی در زمینه مربوط از طریق:
الف) تولید مقاله های علمی در مرزهای دانش و انتشار آنها؛
ب) ثبت اختراع و نوآوریهای علمی؛
ج) انتشار نشریات تخصصی؛

- د) تصنیف و تألیف کتب علمی - پژوهشی؛
- ه) ارائه نظریه های علمی؛
- و) تهیه گزارشهای علمی؛
- ز) توسعه یا انتقال فناوریهای نو و بدیع؛
- ح) اجرای طرحهای پژوهشی برای تولید دانش فنی و حل معضلات اساسی کشور؛
- ط) تولید آثار بدیع و ارزنده هنری در مقیاس های ملی و بین المللی برای قطب های گروه هنر؛
- ۴-۲. ارتباط مؤثر و هدفمند با سازمانها و مؤسسات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ملی و بین المللی از طریق:
- الف) شرکت در کنفرانس ها، کارگاههای آموزشی و دوره های تخصصی و فرصت های مطالعاتی؛
- ب) برگزاری کنفرانس های معتبر ملی و بین المللی، کارگاههای آموزشی و دوره های تخصصی با همکاری استادان و محققان برجسته داخل و خارج از کشور؛
- ج) مشارکت در اجرای پروژه های تحقیقاتی مشترک و پی ریزی تحقیقات پیشرفته با همکاری مراکز علمی داخل و خارج از کشور؛
- د) همکاری در برگزاری دوره های تحصیلی برای دانشجویان خارجی؛
- ۴-۳. تولید هدفمند دانش کاربردی برای پاسخگویی به نیازهای اساسی کشور؛
- ۴-۴. دستیابی به آخرین یافته های علمی و فناوریهای نوین در زمینه خاص؛
- ۴-۵. فراهم ساختن زمینه تربیت پژوهشگران و دانشمندان طراز اول؛
- ۴-۶. کسب مرجعیت علمی و فناوری در زمینه تخصصی خاص؛
- ۴-۷. جلب همکاری نخبگان ایرانی و غیر ایرانی داخل و خارج از کشور؛
- ۴-۸. طراحی دوره های میان رشته ای جدید مورد نیاز کشور؛
- ۴-۹. بازنگری در برنامه های درسی و آموزشی برای پیشنهاد به مراجع ذیربط؛
- ۴-۱۰. هدفمند ساختن موضوع رساله ها و پایان نامه های دانشجویان تحصیلات تکمیلی؛
- ۴-۱۱. تربیت دانشجویان و دانش پژوهان نخبه در دوره های دکتری و پسادکتری؛
- ۴-۱۲. ارائه پیشنهاد طرحها و لوایح و آئین نامه های قانونی به مؤسسات اجرایی؛

ماده ۵- ترکیب شورای قطب های علمی

شورای قطب های علمی کشور از اعضای زیر تشکیل می شود:

۵-۱. وزیر علوم، تحقیقات و فناوری (رئیس شورا)؛

۵-۲. معاون پژوهشی و فناوری وزارت (نایب رئیس)؛

۵-۳. دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی؛

۵-۴. معاون آموزشی وزارت؛

۵-۵. معاون اداری، مالی و مدیریت منابع وزارت؛

۵-۶. معاونان پژوهشی فرهنگستان های علوم، هنر و زبان و ادب فارسی جمهوری اسلامی ایران؛

۵-۷. شش نفر از اعضای هیأت علمی برجسته کشور؛

۵-۸. رئیس کمیته پژوهش کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس؛

۵-۹. معاون علمی پژوهشی معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری؛

۵-۱۰. دبیر شورا؛

تبصره ۱- اعضای هیأت علمی موضوع بند ۵-۷ از بین اعضای هیأت علمی مؤسسات که دارای مرتبه استادی و صاحب تألیفات و فعالیت های تحقیقاتی و ترجیحاً دارای تجربه مدیریت یا عضویت در هسته مرکزی قطب ها و یا مدیریت مؤسسات عالی آموزشی و پژوهشی باشند بنا به پیشنهاد دبیر شورا و با حکم وزیر علوم، تحقیقات و فناوری به مدت چهار سال منصوب می شوند و انتخاب مجدد آنها بلا مانع است.

تبصره ۲- دبیرخانه شورا در معاونت پژوهشی وزارت تشکیل می شود و دبیر شورا به پیشنهاد معاون پژوهشی و فناوری با حکم وزیر به مدت چهار سال منصوب میگردد.

ماده ۶- اختیارات شورای قطبهای علمی کشور

۶-۱. سیاستگذاری برای ایجاد و توسعه قطبهای علمی هماهنگ با سیاست های بالادستی کشور

۶-۲. تعیین ضوابط شناسایی، ارزیابی و حمایت از قطبهای علمی؛

۶-۳. بررسی و تأیید صلاحیت یا انحلال قطب های علمی با رعایت ضوابط و مقررات مرتبط؛

تبصره ۱- تصمیمات شورا پس از تنفیذ رئیس شورا لازم الاجراست.

تبصره ۲- رئیس شورا می تواند تمام یا بخشی از اختیارات خود را به نایب رئیس شورا تفویض نماید.

تبصره ۳- شورا می تواند در چارچوب مقررات و اختیارات وزارت، حسب مورد یا به طور کلی، اختیارات دیگری را برای فعالیت قطب های علمی تعیین و پس از تصویب وزیر ابلاغ کند.

تبصره ۴- شورا برای بررسی های کارشناسی، کمیته ها و کمیسیون های تخصصی مشورتی تشکیل می دهد. نحوه تشکیل، ترکیب اعضا و شرح وظایف این کمیته ها به تصویب شورا می رسد.

ماده ۷- فرایند اعطای عنوان قطب علمی

اعطای عنوان قطب علمی به گروه های متقاضی واجد شرایط ماده ۳ این آیین نامه، بر اساس کسب حد نصاب امتیازات حاصل از بررسی توان علمی مؤسسه متقاضی، پذیرش برنامه پیشنهادی و کسب حد نصاب جمع امتیازات اعضای هسته اولیه بر اساس جدولهای پیوست اعطا می شود.

برای انجام این کار، درخواست مؤسسه برای ایجاد قطب علمی در یک زمینه علمی - تخصصی همراه با نتایج به دست آمده از بررسی های انجام شده در دبیرخانه و کمیسیون های تخصصی، در شورا مطرح و پس از تأیید شورا، مجوز موافقت اصولی ایجاد قطب علمی در مؤسسه متقاضی برای مدت ۲ سال با حکم

وزیر علوم، تحقیقات و فناوری صادر میگردد. عملکرد قطب علمی در ۲ سال متوالی ارزیابی و در صورت کسب حد نصاب لازم، پس از تأیید شورا، برای آن قطب علمی موافقت قطعی صادر میشود.

ماده ۸- ارزیابی عملکرد قطبهای علمی

ارزیابی عملکرد سالانه قطبهای علمی بر اساس معیارهای عملکردی مبتنی بر اهداف و قلمرو فعالیتهای قطب های علمی (مواد ۲ و ۱۴ این آیین نامه) انجام می شود. دستورالعمل اجرایی ارزیابی قطبهای علمی توسط دبیرخانه شورای قطبهای علمی تهیه و پس از تصویب شورا اجرا میگردد.

ماده ۹- شرایط انحلال یا لغو عنوان قطب علمی

- ۱-۹. چنانچه ارزیابی عملکرد قطب علمی در طول ۲ سال متوالی کمتر از حد نصاب در اجرای مأموریت و برنامه مصوب قطب باشد.
- ۲-۹. درخواست رئیس مؤسسه یا دستور وزیر علوم، تحقیقات و فناوری.
- ۳-۹. کاهش تعداد اعضاء هسته مرکزی واجد شرایط به زیر حد نصاب تعیین شده در این آیین نامه.

ماده ۱۰- مدیریت فعالیتهای قطب علمی در مؤسسه

برای پیشبرد امور قطب علمی در مؤسسه، یکی از اعضای هسته قطب علمی به انتخاب و حکم رئیس مؤسسه به عنوان مدیر قطب علمی تعیین می شود. مدیریت فعالیتهای قطب علمی در چارچوب برنامه مصوب و هزینه کرد اعتبارات با همفکری و همکاری اعضای هسته انجام میشود.

ماده ۱۱- منابع مالی قطبهای علمی

برای حمایت مالی از قطب های علمی کشور، اعتبارات اختصاص یافته به وزارت بر اساس ارزیابی عملکرد سالانه قطب های علمی به مؤسسات وابسته به وزارت ابلاغ می شود و این مؤسسات موظفند مبالغ اختصاص یافته به هریک از قطبهای علمی را به طور کامل در اختیار آن قطب قرار دهند تا در اجرای برنامه مصوب با تأیید هسته قطب علمی هزینه کنند. علاوه بر این، کمکهای مالی مؤسسه و درآمدهای حاصل از فعالیتهای و خدمات علمی قطب، جزء منابع مالی قطبهای علمی محسوب میشوند.

ماده ۱۲- هرگونه تغییر در آیین نامه بنا به درخواست شورا و با تأیید وزیر محترم یا به دستور ایشان امکان پذیر است.

ماده ۱۳- این آیین نامه مشتمل بر یک مقدمه، ۱۳ ماده و ۱۰ تبصره، در تاریخ ۱۳۸۸/۱۱/۱۷ به تصویب وزیر علوم، تحقیقات و فناوری رسید و جایگزین آیین نامه قطب های علمی مصوب ۱۳۸۵/۹/۱۱ شد و از تاریخ ۱۳۸۸/۱۱/۲۰ ابلاغ قابل اجراست.